

լինի պատրիարք:

Մեր կարծիքն այն է, ինչպէս ի տէր հանգուցեալ Եսայի պատրիարքի մահուան առթիւ լայնեցիկնք, որ Ամեն Յարութիւն պատրիարքը լինի Երուսաղէմի պատրիարք:

Մենք գիտենք, որ յառաջդրեալսն զայն ընտրելին Սիմէօն Սէֆեւեանն է:

Հաշիւ չէ Ամեն Յարութիւն Սրբազանին հեռացնել Կ. Պօլսից մինչև որ Կ. Պօլսի պատրիարքական գահը տանող ճանապարհը չէ հարթուել այն եկեղեցականի համար, որը այդ ճիւղին անգամ և հլու հպատակ է:

Բայց մենք այնպէս ենք կարծում, որ այս անգամ զբաղեցրենք խաղը պիտի կորցնեն և ս. Երուսաղէմի պատրիարք կը ընտրուի երկու ընտրելիներից Ամեն Յարութիւն սրբազանը:

Մեր հաշիւը հաւանական է, որովհետեւ շատ հանգամանքներ պիտի նպաստեն Ամեն Յարութիւն սրբազանի ընտրութեանը:

Նախ՝ որ դա ինքը արդէն պատրիարք է, ուրեմն տեղի ոյժ ունի ազդելու, երկրորդ՝ որ ինքն է ցանկանում Երուսաղէմի պատրիարք ընտրուել, երրորդ՝ նրանք, որոնք Կ. Պօլսի պատրիարքութեան թեմաներն են, ինչպէս Խորեն սրբազանը իւր կողմնակիցներով, սխալ աշխատեն, որ Յարութիւն սրբազանը հեռանալ Պօլսից: Ի վերջոյ այն ամեն երեսփոխանները, որոնք դեմ են լայնափառ դիմելու Ազգ. Ժողովում, զբաղեցնեն իրենց բռնէն կը

տան Ամեն Յարութիւն սրբազանին:

Երբ յառաջդիմական օջախը նկատէ որ իւր ընտրելին՝ Սիմէօն Սրբազանի գործը անյոյժ է գրեւոր, այն ժամանակ հետաքրքիր է տեսնել թէ ինչպիսի մեծ եռանդով է նա սրաշտպանում Սահմանադրութեան կարգ ու կանոնը...

Ս. Ս.

ԲՐՈՆԻԿՈՆ

ԳԱՆԱԿԱՅԻՑ մեզ հաղորդում են հետեւեալ բանը: Հաստատ աղբիւրից իմացանք, որ Արքեպիսկոպոս Գեորգի մի մասը, մոտաւորապէս 90 դիսկետին, իւր րաֆին ջրով, որ պատկանում է Համապիւղեանց տոհմին, շուտով վաճառուելու է, որի վերայ ի վաղուց հետէ աչք ունին գեներալ հարեան գերմանական գաղթականները:

Յանկալի կը լինէր իմէջ սուրբ Յովհաննէս Եկեղեցին, որին պատկանում է ամբողջ Արափու գետին կէտը, սեպհականացնէր իրեն և թող չը տար որ ուրիշները մտնէին և տրեքին այդ թանկագին գետին մի մասին:

Մեզ գրում են:—Ինչպէս ամենքն էլ գիտեն Քիլիկիոյ իւրաքանչիւր փողոցի վերայ կայացած են լինելի կտորներ, որոնց վերայ նշանակուած են փողոցների անունները և համարները (№) ռուսերէն և վրացերէն լեզուներով: Իմ քաղաքներէ մէկը այս քանի օրս տալով ինձ իմ ընկերոջ հասցէն՝ ասաց լինէր քաղաքը այս ինչ մասում է ընկերդ:

Նա համարեա մի քանի ժամ շարժարտեց, դէս ու դէն ընկալ, որոնց հարցեր, նրան խնդրեց, տակաւ ոչ փողոցի անունը գտալ և ոչ էլ Քե-Քի օրովհետեւ շատ տեղեւորում էր փողոցների անուններն կային և ոչ էլ Քե-Քի, թէ անդ տեղ լինում էին փողոցների անունները, բայց բոլորովին աւերուած և ոչինչ չէին կարողանում որոշել Քե-Քին:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱՆԻՒԹՅՈՒՆ ԱՎԵՆԱԿ

Հայաստանեայց առաքելական ս. եկեղեցւոյ պատմութիւն. Գ. Յուսէփ վարդապետի Մոսկովեան Տնտ. Արարատ՝ 1884 և 1885 թ. համարներում:

(Կ. Ե. Գ.)

VII.

Յօդուածս երկարացաւ, կարող է ընթերցողին ձանձուղել պատճառով, մասնաւորապէս՝ երբ խմանա, թէ արք. պ. Յուսէփի աշխատութիւնը տակաւին տարածւած է: Կարող են ինձ առաջին թէ լինչպէս կարելի է մի գրականական գիտատեղ մասնաւորապէս քննութեան ենթարկել, քանի որ անաւատ չեմ ծնող զնահատութիւնը ամբողջութեան հետ կապ ունի:

Այս առարկութիւնը ճշմարիտ է մասամբ: Մեր առաջին է «Արարատ» և զ. տնտրականը: Այս տնտրականը բովանդակութիւնն է միայն, որ առիթ է տուել մեր մասնաւորապէս ակնարկելին: Այդ երկու տնտրականներէ մէջ ամփոփուած է մեր եկեղեցւոյ պատմութեան շրջանները ամենամեծ և ամենանշանաւորը, երբ ազգային եկեղեցւոյ ինքնօրինակութիւնը և ինքնօրինակութիւնը դուրս գաւորականութիւնէն մասնաւորապէս: Օտարամտը կուտակուած լինելուց ինքնօրինակութիւնը և ինքնօրինակութիւնը պատմութեան մեր եկեղեցւոյ պատմութեան XI և XII

*) Տնտ. «Նոր-Կար» № 196, 197, 198, 199, և 201:

էլ անկարգ և անկանոն, որոնց պատճառով ծառաներն մի քանի կողմից խաբարի տալու համար, որովհետեւ Քե-Քին ինձ սխալեցին, վերջում տեսայ որ Քե-Քին զանազան փոփոխութիւններ արեցին և ոչ մէկն իրականութեան իրողոցները չարտօնէր: Գրեւոր քանի քանի փողոցներ չարտօնէր ինչպէս, պահպան չը գտայ: Վերջ քորելով տուն դարձայ ուղիղ շուրս ժամ կորցնելուց քիտայ: Միւս օրը գտայ ընկերս հիւրանոցում: Նա տալուց ցոյց տուեց իւր սենեակի տեղը: Այդ սենեակի ոչ փողոցն անունը կար և ոչ էլ Քե-Քին: Հրաշքով ենք սրտ վերադարձուցանել վարդապետին աշխատութեանը: Ինչպէս և քաղաքային պահպանների վերայ: Այս վերջինները պարտաւոր են լինելու ամեն փողոցներում, մասնաւորապէս վրացաւոր փողոցներում: Բայց սրանց փողոցների անունները նշանակած են ռուսերէն և վրացերէն լեզուներով: ցանկալի կը լինէր հայերէն ևս նշանակել, որովհետեւ օրէնքով Քիլիկիոյ լայնում են գաւառացիներով, որոնք միշտ հայերէն գիտէին:

Կիլիկիոյ նահանգական դատարանում, ինչպէս հաղորդում են տեղական լրագրողները, երբեմն հաւատարմատարները ներկայութեամբ, քննուեցաւ թագաւորական անունով մի կնիք գործ, որը մեղադրուած է իւր որդուն այրելու մէջ: Դատարանում կարգադրած մեղադրական լինելուց ետեւ է, որ այս տարուայ փետրվարի 23-ին, մեղադրուած կնիքը, կամենալով ազատուի իւր պառակցի, նախ ձգուած է Ներքին հիւսիսի մէջ և իսկ այնքան, երբ երկուսն խորովւում է, ձգուած է նրան արտաքին մէջ, որտեղից օտարականները, նոյն իսկ մօր ցուցմամբ, հանում են դիակը: Բժշկական քննութիւնը ցուցաւ, որ դիակը բոլորովին խանձուած է: մորթը սեպտած, մարմինն մի քանի մասերը ալուել և վեր են թափել: Դռնի ոչ քիլի, ոչ տանքներ, երևում է յոնիս երբեք ի նախը, լինելու, սիրտը բոլորովին խորովուած է, փորն մաշկը բաց է, իսկ օտարմարը:

պատմ է կրկնել: Վաթնուկները լինելով զբաղանդութեամբ՝ առաջին անգամ պատմական քննական տեսութեան ենթարկելով Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վիճակը XII-րդ դարում ամփոփում են, որ Արեւելացիների ամբարտաւանքները կորել են, ուրեմն և ուղիղ դատարան անելու կեռքը խանգարուել են: (Վաթնուկ՝ 63 թ. XI և XII) Այս շրջանի պատմութեան վիճարկումները մեր գրականութիւնը միմիայն մի կտորով ամացաւ: դա է Ալեքանի «Մեծահայրի» պարսկերէն յօդաւ՝ երկարութեամբ է: Ուրեմն ևս սիրելի լինէր Հ. Ալեքանի հայերենում հայերէնի եկեղեցւոյ յոգով լեզու գրեւորել մէջ գրականական հարեւորագիտի ձայնը վճռող գործութեան ունենալու: Այդ միջ աշխատութիւնը իմէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատմութեանը ուղեւոր օգուտ քաղել, միմիայն մի տեղն է, որ վերաբերում է կաթողիկոսական ամբողջ գործութեան սահմանադր փոփոխութիւնը կիւրիանի ու Ջորջիանի ակնարկներ:

Գուցէ այսուհետեւ մենք և մեր սերունդները աւելի բազմաւոր լինեն տեսնելով անապատութեան փոփոխութիւնը դուրս եկած այնպիսի ներկեր, որոնք միմիայն լայն կարող են սփռել մեր եկեղեցւոյ պատմութեան այդ խառնակ դարի անցքերի վերայ, որ դուրս եկած կը լինեն այդ մասը մշակելու: Օտարները այնպիսի կարծիք ունեն, որ մեր դաւանութիւնը ուղղած է Ներհայի (Муравьев Гruzia և Ар-

և աղիքները ալուած են: Որովհետեւ յանցաւորը, ինչպէս ենթադրեցին, այդ րանը անելու ժամանակ պէտք է որ խնայեց վրկուած լինէր, ուստի պարտաւոր ընկերը մեղադրեց պատարանին ենթարկել նրան քննութեան: Դատարանը վճռեց իրաւագէտը քննութեան գործը մինչև յանցաւորի մտաւոր ընդունակութիւնների առողջանալը: Խառնակ կազարգիւցան մի փոքրիկ, պարզեցեալ միամիտ կին է, որին տեսնողը կը կարծէ, թէ 12—14 տարեկան օրեորդ է:

ՌՈՍՏԱՎԻՑ (Դանի վերայ): Այս օրերս Արմաւիրից եկան այստեղ երկու գէլութիւններ, որոնք նուիրատուութիւններ են հաւաքում Ղէյթանի հոկիդիաների օգտին: Ռոստովում հաւաքելով 37 րուբլ, նոյնմբերի 11-ին դիմեցին դէպի Նոր-Նախիճեան նոյն նպատակով:

ՇՈՒՄԱԿԱՆԻՑ:—Մեր նախկին գաւառական շնորհիւ այստեղ բացուեցաւ դեղատուն, որը պատկանում է գաւառական րոճիկ Մաղալովին: Ինչպէս ամեն նորութիւն լաւ է ընդունուած, նոյնպէս և դեղատան հիմնարկութեանը համակրութեամբ վերաբերեցան շուրջակայիները: Բայց վերջ ամ փոքր պակասեց այդ համակրութեանը և գեղարարները սկսեցին կրկին գործածել մի քանի «դաւաքներ» և «հէքմեններ»՝ դեղատանը, որոնց վնասակարութիւնը չօգտիւն փաստով իրենք ևս նկատել են, բայց անփութ են գործելու: Այժմ դեղատան հիմնարկութեանը մեր գեղացւոյ, կարծես, աւելորդ է դաւանում վերաբերելու անտարբերութեան պատճառով: Յանկալի է, որ սրա վերայ ուշք դարձնեն գեղացիները:

ԳԱՆԱԿԱՅԻՑ. Թէ որքան կարեւոր և անհրաժեշտ է մեր եկեղեցւոյն՝ որում ունենալ մի կանոնաւոր երգեցիկ խումբ, այդ ամենքին յայտնի է: Այժմ այդ խնդիրը մեր Ժողովրդեան մէջ լստակցութեան առարկայ է դարձել: Ժողովուրդը միշտ սաւառ կիրաւով է մտիկ

տալիս եկեղեցւոյ, նրա համար որ չէ տեսնում մի կանոնաւոր ժամասացութիւն: Թէ և մեր իւրաքանչիւր եկեղեցւում կարելի է տեսնել երկու կամ երեք լաւ ձայնաւոր տիրացուներ, բայց մինչև այսօր չունենք մի կանոնաւոր երգեցիկ խումբ: Այդ պակասութիւնը զգալով ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ տիրացու Ա. Եսայիանը՝ մի կանոնաւոր խումբ պատրաստեց զիմնադիակի աշակերտներէ կիրակի օրերը պատարակել երգելու: Խումբը բաղկանում է 35 հոգեւոր, Այդ խումբը առաջին անգամ սկսեց ժամասացութիւնը անցնալ ճրագագոյս շարքով երեկոյան: Խումբը չորս ձայնիւր է բաժանուած, շատ քաղցր և ներդաշնակ են երգում: Ժողովուրդը այժմ լաւ տպաւորութեան տակ և զոհ սրտով է եկեղեցւոյ դուրս գալիս: այդ պատճառաւ միշտ խումբը յաջողութեամբ է լինում եկեղեցւում կիրակի օրերում:

Բայց ցաւալին այն է՝ որ ինչ վառ սրտով որ սկսել էին, այժմ լուրջացած ենք տեսնում այդ խմբին, էլ շարունակ չենք տեսնում ամեն կիրակի երգելու, հիմալ երբ կամենում են՝ այն օրն են երգում:

Այդ մասին հրապարակում ենք մեր յաջող գեղ. Անանիայի ուղարկութեանը որ խառնուեց այդ խմբի պարագլուխներին, որ չը պահանջ ամեն կիրակի նորակէս շարունակ երգելու:

Նոյն օրինակին հետեւց Ե. Լուսաւորի եկեղեցւոյ դպիւր Յ. Մրոյիանը: Նա ևս մի կանոնաւոր խումբ կազմեց, թէ և այս խումբը վերջ լինած խմբից փոքր է, բայց շատ լաւ է պատրաստուած: Եւ շարունակ դարձութեան են անում պատարագին—կիրակի օրերը:

Պարսի տեղական լրագրողը՝ հաղորդում է, որ այնպիսի երեսներն մէջ են անցնել է կարմուռի ցաւը:

ԹՂԹԱՍՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԷՔԱՆԻՐԱՊՈՒ. 14 նոյեմ. Մօտեցումս Նշմանի միաբան, մի բարձ-

քեմի), մեր եկեղեցւոյ կարգերը՝ Լամբրոնացիներ: Բոլորի պատճառը մեր պատմութեան այդ շրջանի անմշակ և առանց հետազոտութեան մնալն է: *)

Որքան մեծ գիտն տիրու լինէր, իմէ գտնուել Լամբրոնացւոյ այն գրեւորքը, որի մէջ լինել է մեր եկեղեցւոյ խանգարումը կարգերը և կանոնները, —գրեւորքը՝ որի մասին լինում է Լուսինի ուղղած թղթի մէջ: Սրբաբար Լ. Ջմիւշդին մատենադարանում № Կ. 451 և 714-ով գտնուած ձեռագրերը այս գրեւորքը լինելու կարող լինել: Վերջագիրն է. «Ն. Լ. Թողթը և քանք քաղաքս կարգաց եկեղեցւոյ»: Անհնաւին է կարծի, որ պապական խնամք տարած չը լինեն այս մատենագրի վատնակները անմիտ պահուել, մասնաւորապէս, որ նոյն իսկ այդ գրեւորքը նրանց ձեռագրերի համար ձեռնառու պիտի լինէր: Մայր Աթոռի մատենադարանումը քաղի այժմ մեր տեսութեան առած շրջանի վերաբերելու քաւականին ձեռագրերն կան: № 515, 915, 1152, 1229, 2047-ով նշանակուած ձեռագրերն են: Գուցէ մեծ օգնութիւն հասցնեն գիտնականին և քանասէրին: Գուցէ այդ ձեռագրերը նոր լայ սփռեն: Ընդհանրապէս՝ երկրորդ մասի վերայ, որ Միութեան խնդրոյ ամենամոլեւածն է, որ

միևնոյն ժամանակ ամենակարճատես հեղինակին՝ Ն. Լամբրոնացւոյ Ժողովար լինելով՝ քննութեան կարգուի: Մեր պատմութեան կիլիկիացիներին այնպէս է դուրս բերում, որպէս ամենամոլեւած ինքնօրինակներ և ոտով գլխով պապականութեան խորհուրդ: Իսկ արեւելական կուսակցութեանը՝ կատարելապէս ազգային և օտարութիւնից խորշոյ Բայց միմիայն կտրելի է այսպէս դատել: Երբ որ կիլիկիացիներն է դուրս եկել Պարսկականացիներ, որի նման մինչև այժմ մի պաշտպան չէ ունեցել ազգ. եկեղեցւոյ անկախութիւնը՝ Հրեոյն ձեռնարկեցին պայտապանութեան: Նա շատ բան եմ կարողացել ձեռքով քաղաք գլխաւորութեան ու անսխալ կանոնութեան դէմ, բայց հաղիւ թէ այդ պատմութիւնը բարձր լինէր: Ձեմ սխալուել իմէ Պետրոս Տառնեցիին և Կառնեմատականների կարգում լուրհոյ:

Այս բոլոր խնդիրների վերաբերմամբ՝ ընթերցողը Հ. Յուսէփի աշխատութեան մէջ հարկաւ ծոր բան գրելու երաւունք ունեն, որովհետեւ ինչպէս ասացինք, այդ վնասակար Մարտանցի պատմութեան կրկնութիւնն է: Բայց այս կրկնութիւնը ամենին տարբեր չէ, որ բանասէրը մի անգամ ալ քիչ անցնէր: մասնաւորապէս մեր գեղական քահանայների համար դրա ընթերցանութիւնը պարտաւոր լինէր: Այդ ընթերցանութիւնից թէ նրանք և թէ նրանց համար կը շահուէր—նա կրկնութեան ինչ եկեղեցւոյն ինչ նշանակութեան ունի ազգ. գործութեան լեզու:

Բժ. Արամեանց

Ման. Յոգ.

բաժանման հոգեւորական կողմից տա-
նաւանքին նամակով ինձ յանձնարած էր,
որ գնամ, Ալեքսանդրապոլից 7-վերստ
հեռավորութեամբ, Ներքին-Վանքի մար-
զի-Ստորմարաշէն վանքի արձանագ-
րութիւնները Հ. Ալեքանի «Ներքին-Վա-
նքի» ամսագրէն հետ համեմատելով (Այս
համեմատութեանց մասին մի այլ ան-
գամ կը խօսեմ), Այս ամսագրէն կար-
տարելով համար ամսուր 18-ին երկու
ընկերները ուղղութեամբ գնացելով,
Թիֆլիսէն անցնելով քան 15 անգամ տե-
սած էի այդ հարաւորապէս սրբալիցը,
սակայն այս անգամ մի կողմից շատ
տխուր և միւս կողմից շատ ուրախու-
նակութեամբ լինելով ինձ վերադա-
նալով, ինչպէս որ, որովհետեւ Պաշտօն-
Վարչութեան իշխանաց իշխանի՝ անմահ
յիշատակները—այդ 900 տարեկան
մեծահոգի վանքից մէջը անցանք
1883 թ. գարնան սկզբին տապաւնու-
նալ և կործանուելէ, որ այլ ևս վերանո-
րագելու խաւառ հնար չկայ, իսկ այժ-
ման կանգուն մնացած սուրբ Ստե-
փանոս վանքի կաթողիկոսն ուղիղ
մէջ տեղը ծաղկուել է և լուրջ ներք
լինելով, մասնաւոր լինելով անձնա-
կան և ձեռն ջուրը, այդ ծաղիկը ներք
հասնելով վանքի մէջ, Բացի այս, անըն-
ժան կաթողիկոսի, ձեռնի և տեղ-տեղ
որմերի արտաքին երեսները նորոգե-
լու և կարկառու մեծ կարիք կայ,
եթէ ոչ անխնամ մնալով, դուք էլ
անկարծ միջոցներով սա էլ յանկարծ
մի օր կարող է առաջին վանքի նման
փուլ գալ և եթէ ժամանակակից
ժամանակ պատահեց, մի քանի տա-
նական մարդիկ փլատակները տակը ո-
ղնացնելու

Նաև ուրախուի է, որ մօտ 20 տա-
րուց և վեր ալքսանդրապոլից արժ-
Մովսէս քահանայ իրեմեանց իւր
եռանդուն ջանքով և մի քանի ալք-
սանդրապոլից անձանց աջակցութեամբ
մի սրբաշէն երկրասարանիս, հան-
դերձ նախագիծով, գործը է կառու-
ցել անտեղ հայ մանկանց կրթու-
ման և դաստիարակութեան համար,
Բացի այս, անցնելու և տղի տարուայ
մէջ միայն ինքը, առանց այլ հոգա-
րարութեան հանգանակութեան չկե-
լից վերանորոգեց, ինչպէս մեծ վանքի
հարաւային կողմի փոքրիկ մատուռ
և աւարտեց

Չը նայելով Տէր հօր, Վանքի գիւ-
ղին աւաքանարած բարեբերին, այնու
ամենայնիւ այդ գիւղացիք Տէր հօրը
դարձնալ խորթ աշխով են նայում և
փոխանակ երախտագիտութեան, չա-
րակամութեամբ են վերաբերվում
Որքան տեղեկացայ նոյն գիւղացիները,
այդպէս վարեցին պատճառն այն է,
որ Տէր հայրը միշտ հետամուտ է և
սակալում է լինելով մի կողմից ձեռն սե-
փական մեծոքներով օգնեցէք և
միւս կողմից էլ ձեռն մօտ գտնուած հ-
կեղեցիապատկան 6—700 լուրջ գո-
մարդ վարեցէք մեծ վանքը նորոգել
և կարկառել տանք, որ չը քանդու-
նալու և որովհետեւ ինչպէս գտնա-
ւել, ըստ սովորութեան, մնում է գիւղի
հարստաների մօտ և նրանք չեն ու-
ղում վարել, այդ պատճառով այլ և
այլ մեծոքներով գիւղը հասարակու-
թեանը վերելու են խելք քահանայի
գէտ, որ իրենք այդ կողմը վարեցին
անձնաւոր

Թէ ինչեւանէն Հոգեւոր Ժառանգ-
իշխանութեան և լինելով ինչպէս Հոգեւոր
կառավարութեան քաղաք ուղղութե-
ան հետ համեմատելով, երբ այս հանգ-
մանի վերայ, որ նախ հոգ տանեն
եկեղեցիապատկան փոքրը գիւղացի-
ները առնելու և վանքի հարկաւորութե-
անը կարկառելու տակ, որպէս զի հին
աւերակները վերայ մի նոր աւերակ
ևս չաւերանայ, և երկրորդ Տէր հօր
ջանքը և աշխատութիւնը, ըստ հնա-
րապետութեան, խորոյնալի կամ ալի-

պէս վարձատրելի ի խրատոյս և ի քա-
ղաքութեան նորին և յօրինակ աշույց-
Աղէք. Միւրժար.

ՇՈՒՆԻ 15 նոյեմբերի Ստաւէք. ընդ
սմին երեսուն և հինգ ընդ (35 ընդ-
ընդ), որն հանգանակեց մեր Ալեքան-
ցի լինելու եղբայր համար մի քանի
ծանոթներին մէջ, ինչպէս հաստի-
նէք, որը հարկն է.

Յուրաքանչեւ ակտի խոստովանելով, որ
այս գումարն քանի ամիսներ է որ ինձ
մօտ է գտնվում, և ոչ ապաք է ինձնից
անկախ պատճառներով, մի կողմով էլ
գումարն աւելացնելու նպատակով, որ
զօրաւորաբար չի չափողուել, Ուշացնե-
լու համար մեծապատիւ նուիրատու-
ներից խոնարհաբար ներողութեան եմ
խնդրում.

Ինչպէս, լարդոյ խմբագիր, քանի
ձեք հասարակել երկուորս ձեռք առ-
գողուս լարդի միջոցաւ նուիրատուաց
ցուցակի հետ, որը ընդ գումար ուղար-
կում եմ.

Մովսէս Շահապարեան 3 լուրջ
Մեծապատիւ խոնարհում 10 ը., Ներսէս
Տէր Մկրտչեան 3 ը., Բէկլար Բէկլար-
եան 3 ը., Մարտիրոս Յարութե-
ան 3 ը., Թաթէս Թաթեան 3 ը., Աստի-
սան Բախանեան 1 ը., Հայկ և
Համբարձում Խաչատրեան 1 ը., Յով-
հաննէս Տէր Մկրտչեան 1 ը., Գրիգոր
Բէկլարեան 1 ը., Համբարձում Տէր
Մարտիրոսեան 1 ը., Աղաբէլ Գրիգ-
որեան 1 ը., Խորով Ներսէս 1 ը.,
Մի ամբ 2 ը.

Ընդամենն երեսուն և հինգ ընդ.
Մովսէս Շահապարեանից

ՔԱՆԱԲԱՆՆ

ԱՆՊԻՆԱ Նոյեմբերի 15-ից (27),
«Berliner Tagebl.» լրագրի Լոնդոնի
Թղթակցը հաղորդում է, որ լուրջ
Սալիսբորի երկար ժամանակ խորհ-
րակցում էր ռուսական, գերմանական,
աւստրիական և թրքական դեսպա-
նների հետ, Այդ խորհրդակցութեան
ժամանակ, ինչպէս ասում է Թղթա-
կիցը, լուրջ Սալիսբորի պնդում էր,
որ հարկաւոր է շատու վերջ տալ բո-
ղարական և սերբիական լինելով
գործողութիւններին, ազգերով միա-
համու իշխան Ալեքսանդրի վերայ,
Բացի դրանից, անգլիական մինիստրը
յայտնեց, թէ չը պէտք է լինի տուր,
որ Սերբիայում ըստի փոխութիւններ
լինեն և Թրքիայում գործողութեան
միջամտեց ըստի իսկան գործերում,
որովհետեւ իշխանը արդէն ընդունել է
սուլթանի գերագոյն իրաւունքները,
ուստի պետութիւնները, սերբ-բոլղա-
րական պատերազմը վերջանալու պէս
կարող կը լինեն կարգի բերել այդ
խռովարար գործերը, որոնք խանգա-
րեցին Ֆրիւսլանդի սեպտեմբերի դէպ-
քերը.

Նոյեմբերի 27-ից, Պրեսուրից հեռա-
գրում են Վիննայի հետախուր. Միւրժ
Թագաւորը, նախ քան այստեղից ու-
ղեւորուելը, մասնաւոր նամակներ ու-
ղարկեց մինչ Վիէննա, իսկ միւսը
Ֆրանց-Յովսէֆի կայսրին, որոնցով
իւր ազգի արագալ փնտրել յանձնում
է այդ երկու ինքնակալների խնամքին
նրանց արդէն յայտնել է, որ Միւրժը
պատերազմ չայտնեց ոչ շահաւորու-
թեանից գործում, ոչ փառասիրութե-
անից և ոչ էլ լինելով անտուգանքից. Այդ
նա այդ արեց, գործում լինելով սեր-
բիական ազգի պահանջներից և երբ
անցած իւր երկրի սահմանը նա ունէր
միայն մի նպատակ, այն է՝ Բերլինի
գաղտնագրութեան առաջն առնել.

Նոյն օրը Վիննայում ստացուեցաւ
մի ուրիշ հեռագիր, որը յայտնում է,

թէ բոլղարները գրաւեցին ոչ թէ
միայն Պրեսուրը, այլ նաև նրանց ամ-
բող զօրաւորմը 15 կիլոմետր այդ
քաղաքից հեռացաւ և առաջ գնաց
մինչև Աղ-Ֆալանի, Նոյն օրում սերբի-
ական զինուոր քանակը տեղափոխու-
եցաւ Նիշ.

Նոյեմբերի 26-ին, «Пештский Лист»
լրագիրը լուր տարածեց, որ իւր թէ
այդ օրը Միւրժ Թագաւորը ծպտեալ
եկաւ Վիննա «Политическая Коррес-
понденция» լրագրի Վիննայի սեր-
բիական դեսպանատան յանձնարա-
րութեամբ այդ լուրի խոսքով
հերքեց.

Նոյեմբերի 25-ից, անգլիական լրա-
գիրներին Ռուշուրից հեռագրում են
հետեւեալը. «Այսպէս ժամանեց Չա-
խար Ստեփանովը, որը ռուսական
շարժողութեան զինուորներից մինն է,
նա պատմում է, որ ներկայումս Ա-
նգլիան Ռուսիայի կառավարութե-
ան բոլորովն նմանեցում է բոլղարա-
կան կառավարութեանը, Ռուսիայի
յում, ոչ ոք չէ հաւատում, որ statu
quo-ի վերականգնումը խաղաղութեամբ
կարգուի, չը նայելով որ իշխան
Ալեքսանդրը յայտնել է հնգանգի
սուլթանին. Ռուսիայիցները գիտեն,
որ միայն Սերբիային վտանգ սպառնա-
ցող դուրսութեան եղաւ պատճառ, որ
պետութիւնները ընդդիմանում էին
Բոլղարիայի և Ռուսիայի միութեանը,
բայց որովհետեւ չը կան այլ ևս սեր-
բիական սպառնալիքներ, ուստի պե-
տութիւնները չեն փոխել իրենց վիճ-
աւ և կընդունեն միութեանը.

Նոյեմբերի 18-ից (30), «Новости»
լրագիրը Բէլգրադից հեռագրում են հե-
տեւեալը. «Պրեսուրի մօտ եղած պատե-
րագրում, ինչպէս սերբիական, նոյնպէս
և բոլղարական զօրաւորները մեծ վե-
նասներ ունեցան, որի պատճառը սոս-
կայի և կատաղի կռիւն էր. երկու կող-
մից էլ վերաբերեցան և սպանուեցան
մօտ 8 հազար զինուոր, որից հինգ հա-
զարը միայն սերբեր էին. Պրեսուրի փո-
ղոցներում կռիւն հասաւ վերին աս-
տիճանի կատաղութեան և արեւհի-
զութեան. Սերբիական զինուորները,
գրաւելով տների մի ամբողջ շարք,
կռվում էին և անձնատուր էին լինում
միայն այն ժամանակ, երբ բոլղարնե-
րի բազմաթիւ զօրքից յաղթվում ու
ընկնում էին Սերբերը հրացան էին
արձակում տան պատուհաններից և
կտուրներից, բայց բոլղարները ջարդե-
լով տան դռները, ներս էին թաղվում
և միութեան մէջ սկսում էին անխնայ
կոտորել սերբերին. Սերբերը աների
միջից փախչում էին կտուրներից, բայց
անտեղից ևս չէին պոնում բոլղա-
րների ձեռքից. Յուսահատուած ձգում
էին իրենց այդ բարձրութիւններից փո-
ղոցի առաջատարի վերայ, որ ջարդե-
լով գրեւորները, ունեւր և ձեռները,
վրում էին հրդեհ.

«Times»-ին գրում են Պետերբուրգից,
թէ բոլղարական յաղթութիւնները,
դեսպանաւորով հարցի և բոլղարա-
կան զինութեան վերաբերմամբ, քաւա-
կանաւոր փոխտեղի Ռուսիայի կարծի-
քը և տեսակետը. Ռուսիան այլ ևս
կարճ քի համարում գէտ գնել եր-
կու Բոլղարիայի միութեան ինչպէս,
որը նրանք արդէն ձեռք են բերում
արեւելու Թէ ինչու կը կայանայ Ռու-
սիայի նոր արաքարութիւնները, այդ
կը պարզուի, ինչպէս երևում է այն
ժամանակ, երբ կը վերջանայ սերբ-
բոլղարական պատերազմը.

«Koelnische Zeitung»-ին, Նոյեմբերի
15-ից, հեռագրում են Վիննայից, թէ
քաղաքական դրոճերը խառնակ գրե-
լու են մէջ են, որովհետեւ պետութե-
ան

ների մէջ թաղաւորում է անհամա-
ձայնութիւն. Ռուսիան և Աւստրիան
հակառակ են Անգլիային—Ռուսիայի
և Բոլղարիայի միութեան, Անգլիան
պաշտպանում է միութեանը, Ֆրանսիան
և Ռուսիան աւելի հակառակ են Անգ-
լիայի կողմը, քան թէ Ռուսիայի և
Աւստրիայի. Այդ հարցի վերջնական
վիճիւր կարեւոր է հերմանիայից.

ԱՄՍՏՐԻԱ. Այն լուրը, որ իւր թէ
աւստրիական զօրքը կենդրոնացել է
Բանիայում և Հերցեգովինայում հաս-
տատուում է լինել հաւատարմ. «Independ-
ence Belge» լրագրի Աւստրալից օտա-
ցած հեռագիրն, արդէն եկել են Ռու-
սիա աւստրիական երեք հետեւի գըն-
դեր, սահմանադրել պահպանող զօրքին
պահպանելու համար. Այդ գընդերից
առաջինը սկզբում կազմում էր Վերին
Աւստրիայի բերդապահ զօրքը, երկ-
րորդը—Ներքին-Աւստրիայի, իսկ եր-
րորդը—Անգարայի.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կան ա յ ք հ ա մ ա ս ա բ ա ն-
ն և ռ ու մ. Սրտասահմանի համարա-
րաններում ռուսիոյ կանոնց մասին,
ստարագիւր լրագիրները հաղորդում են
հետեւեալ հետաքրքիր տեղեկութիւն-
ները. Օրենական համար, Փրանսիայի
լրագիրները ասում են, որ Ռուսիայում,
բարձրագոյն ուսում ստանալու համար,
արդէն չորրորդ ասորում են ընդուն-
վում համալսարանի բոլոր ֆակուլ-
տետներում, միասին լսում են ուսա-
նողները հետ պատմութեան և հա-
մալսարանի երեք տարուայ հարցին
երևում է, որ այդ բանում ոչ մի ան-
յարմարութիւն չի տեսնվում. Այժմ
Լոնդոնի համալսարանում սովորում և
ուսումնասիրում են քանգիտութեան 29
կանայք. Նոյն աւարականները ասանում
են Թիեմպլի համալսարանում 15 կա-
նայք. Անցեալ տարում, Բրիտանի հա-
մալսարանից 3 կեն փառատուալէս ա-
ւարտեցին իրենց ուսման ընթացքը և
ստացան երեւելի պաշտօններ. Փարիզի
բժշկական ֆակուլտետում ուսանում
են 25 կանայք. Արանից երևում է, որ
ուսա կանայք, բարձրագոյն ուսման
մէջ շատ լաւապէս են քաւած օտա-
ւարակ կանանցից, որովհետեւ նրանք
աւարտում են իրենց բարձրագոյն ու-
սումը ոչ թէ մէկով, տասով, ինչպէս
կըրպայում, այլ հարկներով.

Օրենական լուր և լուր. «Հոլանդա-
կան պետականից» վերագրում մի խա-
նութեան հրատարակեց հետեւեալ նո-
րած և յայտարարութիւնը. «Այս շաբ-
թում, գիշեր ժամանակ, գողներ մը-
տան խանութս և տեսնելով, որ բոլոր
պարանքի վերայ նշանակած են ար-
ժան գներ, ոչ մի քանի ձեռք չը տա-
լով թողել են հետաքրքիր. Վարձի չը
կայ, որ ինչ նրանք կրկին գան ինձ
մօտ, կը գան ոչ թէ ինչպէս գողեր,
այլ գնողներ, համոզուելով մեր բարե-
խղճութեան մէջ, որ տալանք ար-
ժան ենք ծախում.

Ազնուականութիւն օգիստ կա. Անգ-
լիայի թագուհու պաշտօնական տի-
կին լեդի Գորտօնը, քաղցել է Կոնվենտ-
հարկներով, անկիւն լինելով անտեղ մի
մօտայի մագալին, որ ինքը անձամբ
ձեռն և վիր է առնում չափաւ պա-
տուհի տուրք անձինքներից. Լեդի Գոր-
տոնի այդպէսակ վարմունքի պատճա-
ռը այն է, որ նա գոչ է իւր ունեւորը,
որը ստանում է իւր ինսպիցի և այդ
3500 Փ. ստերլինգ գումարը իւր կե-
ցութեան համար հասարակութեան
մէջ նա քի է համարում. Թագուհին,
մասնով, արարածում է նրան պաշտա-
կան տիկնոջ պաշտօնից. Ազնուական
տիկնոջը զաւարտեցիւ են իրենց

ճանօթութիւնը նրա հետ և ոչինչ չեն
առնում նրա մագալինից, իսկ հարուստ
տիկնոջները, մեծ քաւականութեան են
համարում իրենց համար, որ նրանցից
չափաւ վեր է առնում մի ազնուակա-
նուհի և այնքան պատուէրներ ու աշ-
խատութիւններ են բարձրում տիկնո
Լեդի լեդի Գորտոյ, որ նա ներկայումս այդ
աշխատութիւններից աշագին գումար-
ներ է ձեռք բերում.

Ամերիկական ը կ կ ա մ ա-
վ ա տ եր ի մ ա ս ի ն. Վիննայի երեւե-
լի դրամատիքական դերասանուհի տի-
կին Վ. Օլտերը առաջիկայ մարտ ամ-
սում կը գնայ Ամերիկա Ներկայացու-
նեք տալու նպատակով, այն ինչ այժ-
մէն իսկ Մակաուի նկարած «Մեթուէն»
պատկերի պատճէնը, գերասանուհու
կենսագրութիւնով ծախվում է Ամերի-
կայում մեծ քանակութեամբ. Այդ
կենսագրութեան մէջ գրում են նաև
շատ անհատաւոր պատմութիւններ.

Օրենական համար, իւր թէ Եւրոպայում
Վարտերը չը ընդունել իւր մօտ մի օ-
տարադրի թագաւորի, այն պատճա-
ռով, որ նա ներկայ չի գտնուել նրա
jour fixe-ում և իւր թէ դերասանուհին
իւր օրական կեցութեան համար անա-
րկական միջոցներով իրենց մեծ գու-
մար է ստանում, իսկ իւր գանձերը
պահում է Խոտցիցի ամբողջ գետնա-
փոր տեղերում. իսկ ինչ վերաբերում
է դերասանուհու արուեստին, ամերի-
կական լրագիրները գրում են միայն
հետեւեալը. «Մենք խորհուրդ չենք
տալ ներկայ գտնուել նրա ներկայա-
ցումներին, որովհետեւ տիկին Վ. Օլտերի
խաղը այնպէս է ցնցում մարդու ջղու-
րը և երակները, որ Վիննայում երկու
բժշկական պրոֆէսորներ աւրում են
միայն դերասանուհու խաղից ջղալին
տկարութեան ստացած հիւանդներով».

Հին գ ա մ ա ս ա բ ա ն և ա ղ ա ս ա տ ի ն.
Լեդի Օլտերը յայտնում են, որ նոյեմբե-
րի 3-ին (15) այնտեղ ժամանող «India»
շոգենակ վերայ գտնվում էր Ջուլիանալ
Լուիզատի անունով հինգ տարեկան
մի երեխայ, որը նախ ձանապարհոր-
դութեան ժամանակ, կոտորելով իրեն
հասակից մի երեխային հետ, սպա-
նում է նրան զանաւորով. Որովհետեւ
հարուած ուղիղ կրծքի մէջ էր պատ-
ճառած, ուստի վիրաբուրուածը շուտով
մեռնում է, իր նաւը հանում է Լե-
դի Օլտեր, անցի մասին յայտնում են իշ-
խանութեանը, և նոյն իսկ օրը այդ
երեխային, հօր հետ միասին ներկա-
յացնում են դատարանին.

Չը գ ա մ մ թ թ ռ ի կ. Հոլտերների
կիսում, Լարապոլի արեւելի մօտ, մի
փոթիկի բարձրացաւ, որը իւր անհիւ
յատկութիւններով և ոյթով տեսնել
օրը չը տեսնուած. Մօտ 80 նաւեր
ջարդուեցան և 100 հոգի ձկնորսներ
լեղողուեցան ծովում. Նրանց ամբողջ
նաւատարմիւրը չը կարողանալով հա-
նել ծովածոցին, խորատուեցաւ Ջուր
տեղը շատ նաւեր երկրորդական խա-
րխիսներ էին ձգում մի տեղում կանգ-
նելու համար, սակայն փոթիկը կը-
տարում էր շղթաները և նաւը տա-
շիւղի պէս ծով վերայ այնքան այս
կողմն ու այն կողմն էր խելում, մինչև
որ ջարդ ու փշուր էր անում. Լարա-
պոլի ծովափը լցուեցաւ նաւերի բե-
կորներով. Նաւապետները, նաւատե-
նիկը և ձկնորսները շատ ջիւղեր ա-
ղտուեցան. Մի ակնատես Փրան-
սիացու ասում են, որ ներկայումս Լա-
րապոլի ծովափը ներկայացնում է մի
սոսկալի սեսարան. Կանայք, երկա-
ներ, ձկնորս, զուր տեղը գէտ ու գէտ են
վաղվաւում, փնտրելու իրենց դուստի-
ները, հայրերի և մայրերի գիւղերը
Լարապոլի վաղուց արդէն յայտնել է
իւր ձկան արդիւնաբերութիւններով.

